

Mục lục

- 4**
Câu chuyện của chúng ta bắt đầu...
- 6**
Dân ca
Âm nhạc truyền thống từ xa xưa
- 8**
Giọng hát thiêng liêng
Ca hát mang tính tôn giáo thời Trung cổ
- 10**
Sáng tác cho triều đình
Những nhạc công chuyên nghiệp thời Phục hưng
- 12**
Hòa nhạc, hợp xướng và khiêu vũ
Âm nhạc dành cho mọi người ở thời Baroque cực thịnh
- 14**
Âm thanh giao hưởng
Dàn nhạc và thời kì Cổ điển
- 16**
Ghé thăm nhà hát Opera
Nhạc kịch đến giai đoạn chín muồi
- 18**
Từ Cổ điển đến Lãng mạn
Âm nhạc mới của thế kỉ 19
- 20**
Niềm tự hào của các dân tộc
Âm nhạc cuối thời kì Lãng mạn
- 22**
Những khúc ca để hát theo
Sân khấu tạp kĩ và nhà hát ca múa nhạc được yêu thích
- 24**
Múa ba lê
Nhà hát khiêu vũ và âm nhạc

- 26**
Toàn là nhạc jazz
Nhịp điệu mới cho thế kỉ 20
- 28**
Hát nhạc blues
Từ bài hát của những người công nhân đến R&B
- 30**
Nhạc kịch
Giờ biểu diễn ca múa nhạc
- 32**
Âm nhạc cho phim
Nhạc nền phim và nhạc phim
- 34**
Bài hát và ca sĩ nổi tiếng
Những bài hát làm nên ngôi sao
- 36**
Phong cách đồng quê
Bluegrass, cao bồi và rockabilly
- 38**
Nhịp điệu Mỹ Latinh
Âm nhạc của Nam Mỹ và khu vực Caribê
- 40**
Nhạc rock 'n' roll
Âm nhạc dành cho thanh thiếu niên những năm 1950
- 42**
Nhạc soul
Văn hóa của thanh niên người Mỹ gốc Phi
- 44**
Nhạc ska và reggae
Nhịp điệu lạc nốt của Jamaica
- 46**
Nhạc beat và ban nhạc The Beatles
Thập niên 1960 bắt đầu "đụng đũa"

- 48**
Những ca khúc phản kháng
Âm nhạc mang thông điệp
- 50**
Âm nhạc Ấn Độ
Khán giả mới cho nhạc truyền thống cổ xưa
- 52**
Bạn sẵn sàng nghe rock chưa?
Ban nhạc rock và chiếc guitar điện
- 54**
Nhạc điện tử, ambient và techno
Âm thanh của đàn tổng hợp điện tử (synthesiser)
- 56**
Nhạc psychedelic và prog rock
Album theo chủ đề và các lễ hội âm nhạc
- 58**
Nhạc pop
Những người đứng đầu bảng xếp hạng và các ban nhạc mới
- 60**
Nhạc funk
Soul, R&B và jazz hội tụ
- 62**
Nhạc glam rock
Nhạc pop lung linh của những năm 1970
- 64**
Những điệu nhảy disco
Nhảy theo nhạc pop, soul và Latinh
- 66**
Nhạc heavy metal
Nhạc rock lắc lư đầu

- 67**
Âm nhạc thế giới
Những âm thanh mới từ khắp thế giới
- 68**
Âm nhạc thế giới
Những âm thanh mới từ khắp thế giới
- 70**
Nhạc cổ điển ở thời hiện đại
Những thử nghiệm về âm thanh và biểu diễn
- 72**
Nhạc punk rock
Tiếng nói của những kẻ nổi loạn
- 74**
Nhạc rap và hip-hop
Âm nhạc đường phố trở nên đại chúng
- 76**
Nhạc indie
Các ban nhạc độc lập tạo nên xu hướng
- 78**
Nhóm nhạc nữ, nhóm nhạc nam và K-Pop
Sản xuất các ca khúc thành công
- 80**
Nhạc pop thế kỉ 21
Từ R&B đương đại đến electropop
- 82**
Thể loại tự do
Chọn nhạc của riêng bạn
- 84**
Từ vựng
- 86**
Chỉ mục

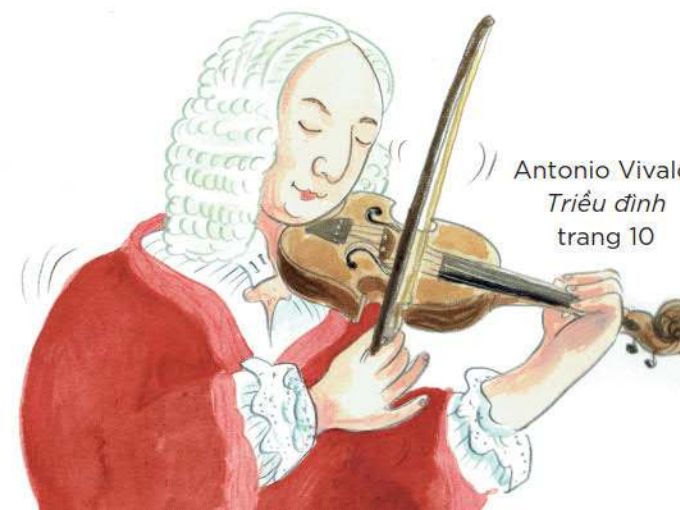
Mamie Smith
Blues trang 28

Marc Bolan
Glam trang 62

Antonio Vivaldi
Triều đình
trang 10

Kid Creole
Mỹ Latinh
trang 38

Câu chuyện của chúng ta bắt đầu...

Âm nhạc vốn luôn tồn tại trên đời... gió thổi làm cây cối xào xạc, nhịp sóng vỗ vào bờ, tiếng chim hót líu lo, tiếng đàn sói tru lên... Có lẽ loài người tạo ra âm nhạc lần đầu tiên bằng giọng nói của mình; từ những giai điệu đơn giản ru em bé ngủ cho đến những khúc ca có vần điệu để cổ vũ tinh thần làm việc. Sau đó, ta nhanh chóng khám phá ra những cách khác để tạo ra âm nhạc, phát minh ra các nhạc cụ và kỹ thuật mới. Mỗi nền văn hóa đều có những truyền thống âm nhạc độc đáo riêng, phong phú hơn nhiều so với khả năng chuyển tải của cuốn sách này. Thay vào đó, chúng tôi cố gắng khám phá sự đa dạng của âm nhạc trên thế giới ngày nay, cả trên phương diện lịch sử lẫn khởi nguồn. Chúng tôi dùng các hình minh họa và chọn lọc những bức ảnh với hi vọng sẽ giúp bạn đọc hiểu được âm nhạc ta nghe nhưng không thể nhìn thấy, cũng như những cảm xúc phi thường mà nó gợi lên.

Hãy sẵn sàng đắm mình trong thế giới âm nhạc tuyệt vời.

Sản xuất âm nhạc

Có lẽ ban đầu ta vỗ tay và giậm chân để tạo nhịp điệu, rồi bắt đầu đập những khúc gỗ rỗng hoặc những viên sỏi kê lách cách vào nhau. Không lâu sau đó, ta đã tạo ra trống và lục lạc, là những nhạc cụ bộ gõ đầu tiên.

Có lẽ sau khi huýt sáo bằng môi, ta phát hiện ra rằng có thể thổi vào một khúc xương rỗng để tạo ra nhạc cụ đầu tiên thuộc bộ hơi. Những cây sáo thuở sơ khai được làm từ xương chim trong kỉ Băng hà cuối cùng, từ hơn 40.000 năm trước. Các nhạc công sẽ lần lượt bịt các lỗ trên thân cây sáo để chơi các nốt khác nhau.

Tới một thời điểm, con người nhận thấy khi gảy vào một sợi dây kéo căng sẽ tạo ra âm thanh tưng tưng rất hay. Người Hy Lạp cổ đại cách đây khoảng 4.000 năm thường chơi đàn lia. Các dây đàn có độ dài khác nhau, tương ứng với các nốt nhạc khác nhau khi gảy lên.

Tất nhiên, người cổ đại đã tạo ra các giai điệu và bài hát, rồi một số người bắt đầu tìm cách ghi lại âm nhạc để có thể chia sẻ và chơi nhạc mà không cần phải nghe trước. Nhạc phẩm lâu đời nhất được ghi lại mà ta biết đến được khắc trên một tấm bia mộ ở Thổ Nhĩ Kỳ vào khoảng 2.000 năm trước. Với cái tên Văn bia Seikilos, lời của bài hát này rất đơn giản và vẫn còn sức ảnh hưởng mãnh liệt cho đến tận ngày nay:

Hãy vui, khi ta còn sống.
Đừng để lòng phải buồn phiền.
Cuộc sống ngắn ngủi làm sao.
Sau rốt cũng phải trả nợ
thời gian.

Giai điệu đi cùng bài hát sẽ như thế này khi được thể hiện thông qua hệ thống kí hiệu âm nhạc mà ngày nay ta sử dụng.

Con người tiếp tục tạo ra âm nhạc trong suốt chiều dài lịch sử. Nhiều người kiếm sống bằng nghề nhạc công. Âm nhạc họ sáng tác tôn vinh thần linh, kể chuyện, ca ngợi cuộc sống hoặc đơn giản là bày tỏ cảm xúc. Cuốn sách này khám phá một số phong cách âm nhạc và lịch sử hình thành của chúng, bắt đầu từ loại âm nhạc được con người chia sẻ trong cộng đồng từ thuở sơ khai, cho đến kiểu âm nhạc được công nghệ mới lan truyền đi khắp thế giới ngày nay.

Cùng tìm hiểu chi tiết hơn về những gì đã diễn ra qua nhiều thế kỉ nhé...

Dân ca

Âm nhạc truyền thống từ xa xưa

“Dân” có nghĩa là con người. Vì vậy, dân ca là âm nhạc của người dân. Cụm từ này bao hàm các phong cách âm nhạc truyền thống, do con người cùng chia sẻ và bồi đắp suốt hàng nghìn năm. Dân ca đa dạng phong cách trên khắp thế giới, do đó đôi khi nó được mô tả là “âm nhạc thế giới” (trang 68). Đó thường là thể loại âm nhạc thôi thúc bạn vỗ tay, nhảy múa hoặc hát theo. Những bài hát dân ca có thể vui hoặc buồn, nói về tình yêu, những tai nạn thương tâm hay những khó khăn trong cuộc sống. Một phong cách dân ca nổi tiếng là dân ca Celtic (nghĩa là của Ireland và Scotland), lan rộng khắp thế giới cùng những người di cư đến từ Ireland và Scotland. Những giai điệu khát khao cùng tiếng vĩ cầm đầy lạc quan, vũ điệu quay (reel) và điệu nhảy jig đã ảnh hưởng đến nhiều phong cách âm nhạc, từ nhạc đồng quê (trang 36) đến blues và jazz (trang 26 - 29).

“A Fox Went Out On a Chilly Night” (tạm dịch: Chú cáo rời hang vào đêm giá buốt) là một bài dân ca hài hước có từ thế kỉ 15. Như nhiều bài dân ca khác, nó ca ngợi cuộc đấu tranh của người nghèo chống lại người giàu; trong trường hợp này là qua sự láu cá giống nhân vật Robin Hood của một con cáo khi cố gắng kiếm ăn cho đàn con.

Nghe thử nhé!

Cùng thử nghe nhạc dân gian truyền thống từ khắp nơi trên thế giới: “Crane Dance”, một giai điệu truyền thống của Nhật Bản; nhạc yoik của người Sami ở Lapland (Phần Lan); và thử nghe vài khúc dân ca Celtic như “Dirty Old Town” do The Pogues thể hiện hoặc “The Gael” của Dougie MacLean. Burl Ives đã hát một phiên bản nổi tiếng của bài “A Fox Went Out On a Chilly Night”.

Mọi người nhảy theo giai điệu dân ca trong bức tranh từ thế kỉ 16 có tựa đề *The Wedding Dance* của nghệ sĩ người Hà Lan Pieter Bruegel Già. Bạn có nghe thấy tiếng kèn túi không? Các điệu nhảy đồng quê từng là cách thông thường nhất để các đôi trai gái gặp gỡ.

Một đêm trăng sáng, cáo tới thị trấn lân cận.

Tại đây, nó bắt gặp một chuồng vịt và ngỡ. “Một cặp vịt sẽ là bữa ăn cho ta”, trích lời con cáo trong bài hát.

Con cáo đột nhập khiến bà già Flipper Flopper tỉnh ngủ, và bà hét lên báo động.

Nhưng con cáo đã trốn thoát được về hang để tận hưởng bữa tiệc thịnh soạn cùng các con. Bài hát có câu: “Mấy con cáo con nhai xương rau rầu”.

Giọng hát thiêng liêng

Ca hát mang tính tôn giáo thời Trung cổ

Từ xa xưa, con người đã dùng âm nhạc để ca ngợi các vị thần. Người theo đạo Hindu dùng những ngôn từ trong kinh Vệ-đà – các văn bản thiêng cổ xưa của họ trong các bài cầu kinh và bài hát thiêng liêng ca ngợi thần Shiva vĩ đại cùng các vị thần Hindu khác, như thần voi Ganesh. Người Hồi giáo cũng ca hát khi tiến hành các nghi lễ thờ cúng. Vào thế kỉ 13 ở Ấn Độ và nơi ngày nay là Pakistan, người Hồi giáo Sufi đã phát triển một loại hình âm nhạc sùng đạo gọi là Qawwali. Những người theo Kitô giáo thường hình dung thiên đường có nhiều dàn đồng ca với các thiên thần ca hát, và các nghi thức phụng thờ của họ ngày nay cũng bao gồm rất nhiều hoạt động ca hát (ví dụ như một buổi lễ hát mừng Giáng sinh hoặc các dàn đồng ca phúc âm của người Mỹ gốc Phi). Các dàn đồng ca Kitô giáo khởi nguồn từ những bài bình ca Gregoria của các tu sĩ châu Âu thế kỉ thứ 8. Dần dần nó phát triển thành những giai điệu được gọi là bài đồng ca, khi mọi người cùng hòa nhịp và hát.

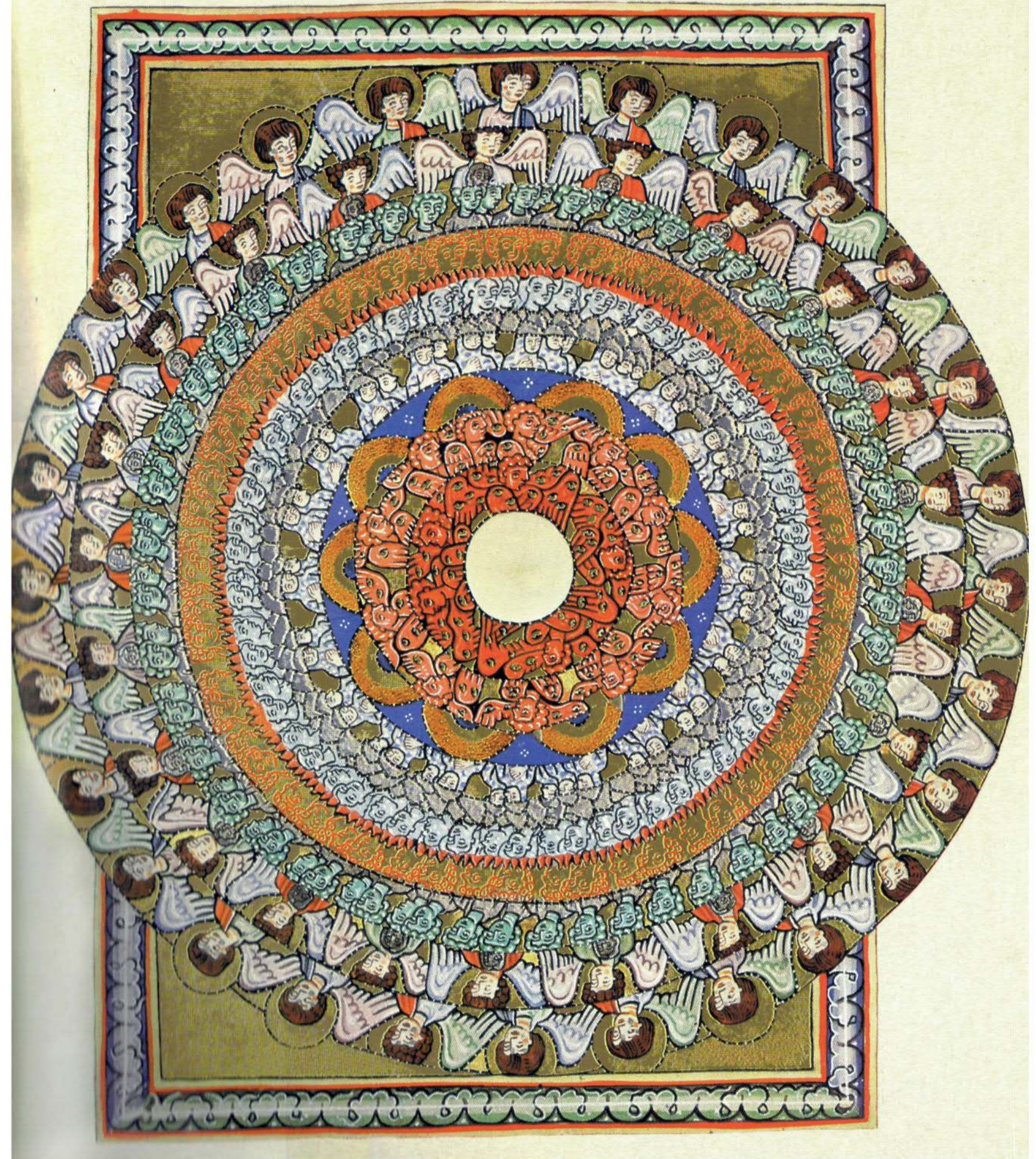
Thần Ganesh thường được thể hiện là đang thổi sáo.

Một số bài đồng ca được ghi lại sớm nhất là các tác phẩm của Hildegard von Bingen (1098 - 1179), một nữ tu người Đức. Hildegard vừa hát vừa chơi một nhạc cụ giống đàn hạc gọi là đàn xante (psaltery).

Nghe thử nhé!

Cùng thử nghe một số bản nhạc thiêng liêng: một bài cầu kinh dành cho thần voi Ganesh của đạo Hindu; các bài hát Sufi Qawwali do anh em Sabri thể hiện; và tiếng hát hân hoan của một dàn hợp xướng phúc âm. Chúng ta cũng có thể nghe bài đồng ca cổ xưa của Hildegard von Bingen.

Bức tranh *Choirs of Angels* (Dàn hợp xướng thiên thần) được lấy từ một trong những cuốn sách của Hildegard von Bingen viết về những trải nghiệm tôn giáo của bà. Nó cho thấy hình ảnh các thiên thần xếp thành vòng tròn mà bà hình dung là “đang hát nhiều loại nhạc bằng giọng ca tuyệt diệu... và nhờ vậy mà Chúa được tôn vinh trong huy hoàng”.

Sáng tác cho triều đình

Những nhạc công chuyên nghiệp thời Phục hưng

Triều đình, những dòng tộc giàu có và nhà thờ luôn muốn và sẵn sàng trả tiền để thưởng thức âm nhạc đỉnh cao. Ở thời Phục hưng (khoảng năm 1400 - 1600), sự thịnh vượng ngày càng tăng và văn hóa hiếu học của châu Âu dẫn đến việc các nhà soạn nhạc và nhạc công giỏi nhất được trả thù lao hậu hĩnh cho tài năng của họ. Trong các thánh đường lớn, các bài đồng ca dần phát triển thành bài nhạc đa âm (nghĩa là gồm nhiều loại âm thanh). Dàn hợp xướng hát những đoạn hòa âm có thể bao gồm tận 12 giai điệu hoặc phần được kết hợp lại.

Việc cải tiến công nghệ giúp gia tăng chất lượng của các nhạc cụ như đàn organ, đàn luyt và đàn hạc, đồng thời cho ra đời các nhạc cụ mới bao gồm họ violin và đàn harpsichord (một nhạc cụ có phím mà khi bấm thì sẽ làm rung dây đàn). Khi thời Phục hưng chuyển sang thời kì Baroque vào khoảng đầu thế kỉ 17, các nhà soạn nhạc viết các bản nhạc để chơi trên những nhạc cụ này. Các nhóm nhạc công tập hợp thành dàn nhạc rồi diễn tấu những bản nhạc đó.

Antonio Vivaldi người Ý (1678 - 1741) là một nghệ sĩ violin chuyên nghiệp và nhà soạn nhạc thời kì Baroque. Ông viết các bản nhạc dành cho các nhạc cụ có dây và dàn nhạc mới xuất hiện thời đó.

Bản nhạc nổi tiếng của ông là *Four Seasons* (Bốn mùa, sáng tác khoảng năm 1716) miêu tả sự chuyển mùa trong một năm thông qua tiếng đàn violin. Ban đầu, bản nhạc được hòa tấu với sự tham gia của tứ tấu đàn dây và đàn harpsichord, nhưng ngày nay, nó thường được một dàn nhạc thể hiện.

Mùa xuân đến rồi!
Chim chóc đón mừng xuân
bằng bài ca hân hoan...

Trong nhạc phẩm *The Concert* (1623) của nghệ sĩ người Hà Lan Gerrit van Honthorst, ta thấy một nhóm nhạc công đang chơi tại triều đình: hai người chơi đàn luyt và một người chơi violin. Nghệ sĩ thứ tư chơi cello và chỉ đạo những người khác.

Nghe thử nhé!

Giờ chúng ta sẽ cùng nghe bốn giọng ca trong bản nhạc đa âm "*If You Do Love Me*" (1565) của nhà soạn nhạc người Anh thế kỉ 16 Thomas Tallis, hay phức tạp hơn, bản nhạc đa âm với sáu giọng hát trong *Bản nhạc thánh cung cho Giáo hoàng Marcellus* (khoảng năm 1562) của Giovanni Pierluigi da Palestrina người Ý. Còn khi bước vào thời kì Baroque, hãy thử nghe "*Adagio*" từ tập *Bản hòa tấu Giáng sinh* (khoảng năm 1690) của Arcangelo Corelli, người đã dạy Vivaldi cách chơi violin. Và tất nhiên, không thể thiếu bản *Four Seasons* của Vivaldi - bắt đầu từ phần "*Mùa đông*".

